

Liperi

Talouden tasapainotusohjelma
(valtuuston hyväksymä 18.12.2023)

TOTEUMAN ARVIOINTI 4/2025

SISÄLLYS

1. Johdanto	3
1.1. Tasapainottamisohjelman toteuman arviointi	3
1.2. Liperin kunnan taloudellisen tilanteen kehitys.....	3
1.3. Talous- ja strategiatyöryhmän perustaminen	5
2. Talouden tasapainottamistarve	6
3. Talouden tasapainottamistoimenpiteet 2023	7
4. Talouden tasapainottamistoimenpiteet 2024	9
4.1. Keskushallintopalvelut.....	9
4.2. Hyvinvointipalvelut.....	11
4.3. Elinympäristöpalvelut	13
4.4. Rahoitus	14
4.5. Investoinnit.....	15
4.6. Konserni	15
5. Henkilöstöjärjestelyt	16
6. Tulevat tasapainottamistoimenpiteet	18
7. Yhteenveto	19

1. JOHDANTO

1.1. Tasapainottamisohjelman toteuman arviointi

Valtuuston joulukuussa 2023 hyväksymän tasapainottamisohjelman toteumaa on arvioitu maaliskuun 2025 lopun tilanteeseen. Dokumentin tarkoitus on toimia valtuustokauden aikana tehtyjen ja päätettyjen tasapainottamistoimien yhteenvedona. Uusi valtuusto päättää aikanaan tasapainottamistoimien jatkosta ja arvioi niiden tarvetta syksyn 2025 talousarviovalmistelun yhteydessä.

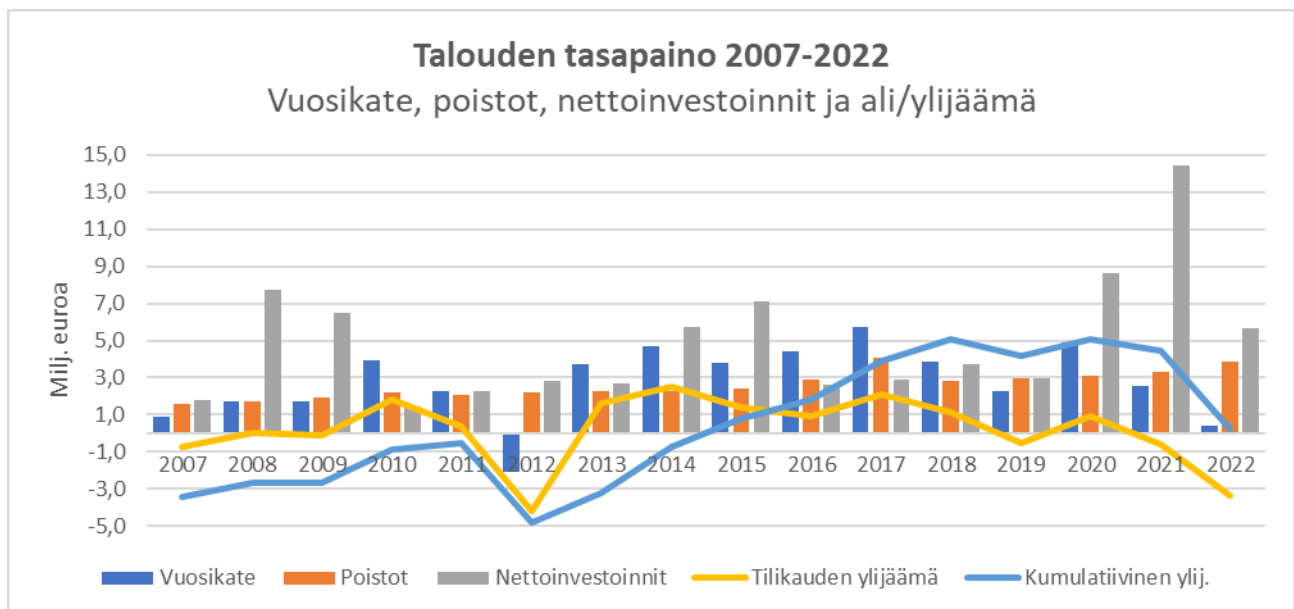
Joulukuussa 2023 hyväksytyn tasapainotusohjelman lisäksi valtuusto linjasi uusista tasapainottamistoimista lokakuun 2024 valtuustoseminaarissa.

Tässä dokumentissa on säilytetty alkuperäisen tasapainottamisohjelman tekstit muuttamattomina ja lisätyt toteuma-arviot on pyritty selkeästi merkitsemään.

1.2. Liperin kunnan taloudellisen tilanteen kehitys

Viimeisen viidentoista vuoden aikana talouden sopeuttamistarvetta on ollut useina vuosina, vaikka viidentoista vuoden aikana tilinpäätös on ollut ylijäämäinen kymmenen kertaa ja alijäämäinen vain viisi kertaa. Taseessa on ollut kattamatonta alijäämää vuosina 2007–2015. Ajanjaksolla toteutettujen investointien seurauksena poistotaso on noussut 2,5-kertaiseksi ollen kuitenkin edelleen kehyskunnaksi varsin maltillisella tasolla.

Alla oleva kuvio kuvaa yhteenvedonomaaisesti kunnan taloudellisen tilanteen kehitystä.

Vanhat alijäämät oltiin juuri saamassa katetuksi, kun koko kuntatalouteen tuli negatiivinen shokki 2012. Vuosi 2012 on ajanjakson ainoa, jolloin vuosikate painui negatiiviseksi ja kunta joutui ottamaan niin sanottua syömävelkaa käyttötalouden menoihin. Kuntatalouden tilan romahdettua Liperin kunnan taseeseen kertynyt alijäämä kasvoi 4,8 miljoonaan euroon, mistä seurasi välitön talouden sopeutustarve. Tämän seurauksena kunnassa tehtiin muun muassa kouluratkaisuja muiden säästötoimenpiteiden ohella.

Vuonna 2012 muodostuneet alijäämät saatiin katettua määrätietoisten tasapainotustoimien tuloksena vuotta tavoiteltua aiemmin vuoden 2015 tilinpäätöksessä. Liperin osalta vuodet 2017–2018 olivat keskimääräistä parempia. Yhtenä syynä oli Siun soten maksuosuuksien maltillinen kasvu toiminnan alkuvaiheessa. Näinä vuosina taseeseen kertyi hieman ylijäämää. On hyvä huomata, että kaikkien kuntien tilannetta helpotti näin vuosina kiky-sopimuksiin liittyvät automaattisesti tulleet henkilöstökustannusten säästöt. Valitettavasti kiky-sopimuksen säästöistä jäi kunnille myös pysyvä valtionosuusleikkaus, vaikka säästöt olivat määräaikaista.

Vuoden 2020 talousarvio muodostui alijäämäiseksi, kun Liperin maksuosuudet Siun soteen kasvoivat merkittävästi keskimääräistä enemmän. Talousarvio päätettiin avata heti alkuvuodesta ja kuntaan perustettiin taloustyöryhmä joulukuussa 2019. Työryhmän valmisteleva säästöpaketti hyväksyttiin yksimielisesti kunnanhallituksessa 16.3.2020 (§ 38). Toimenpiteet valmisteltiin päätöksentekoon erillisinä asioina hallintosäännön mukaisin toimivaltuuksin. Säästöpaketin vaikutus vuoden 2020 käyttötalouteen oli asetetun tavoitteen mukaisesti noin miljoona euroa. Vaikka kuntataloutta yleisesti vahvistivat koronatuot, olisi Liperin kunnan vuoden 2020 tilinpäätös muodostunut alijäämäiseksi ilman säästöpaketin toimenpiteitä.

Taloustyöryhmän valmisteleva säästöpaketti sisälsi kertaluonteisia toimia, kuten tytäryhtiöiden yhteenlasketut puolen miljoonan euron osingot. Muita kertaluonteisia toimia olivat muun muassa määräaikaista tiukennukset määräaikaista henkilöstön palkkaamisessa, leikkaukset koulutusmäärärahoissa, koulukuljetusten tehostaminen, Suurijärven mökin myyminen, henkilöstön virkistysmäärärahojen pienentäminen sekä toimielinten koulutusten ja kokouksien karsiminen. Useamman vuoden määräaikaista toimia olivat avustusten ja elinkeinopalveluiden määrärahojen pienentäminen sekä kahden ryhmän vähennys yläkoulussa. Pysyviä toimenpiteitä olivat vesihuollon liittymismaksujen muuttaminen verolliseksi, yleisen kiinteistöveron korottaminen 0,12 prosenttiyksiköllä vuodelle 2021, kiinteistöveroselvityksen jatkaminen sekä erilaiset henkilöstöjärjestelyt.

Pysyvistä toimenpiteistä positiiviset tulosvaikutukset toteutuivat vuodesta 2021 alkaen. Esimerkiksi vesihuollon liittymismaksujen positiivinen tulosvaikutus oli n. 60 000 €/vuosi, yleisen kiinteistöveron korotuksen 120 000 €/vuosi ja kiinteistöveroselvityksen noin 160 000 €/vuosi.

Vuosille 2016–2020 osui myös tyhjilleen jääneistä tai jäämässä olevista rakennuksista aiheutuneita alaskirjauksia, jotka rasittivat näiden vuosien tulosta yhteensä kahdella miljoonalla eurolla.

Liperin kunnan taloudellisen tilanteen taustalla on useita syitä ja taseeseen kertynyt yli/alijäämä kuvaa koko nykyisen kirjanpitojärjestelmän aikaisten tilikausien tuloksien summaa, eli täydellisessä analyysissä pitäisi lähteä liikkeelle 1990-luvun tilinpäätöksistä. Yleisluonteisia syitä talouden haasteisiin ovat muun muassa kuntalaisten verotettavien tulojen kehyskunnaksi matalahko taso, kohtalaisen nuori ja terve väestö (tällä oli merkitystä vuoteen 2022 saakka, kun valtionosuusperusteissa oli sotekriteereinä mm. sairastavuus ja ikäihmisten määrä) ja kolmitaajamaisuus. Vuosien varrella tehdyt useat säästöohjelmat ovat pitäneet huolen siitä, että kunnan palveluiden kustannustaso on pysynyt varsin vertailukelpoisella tasolla, eli talouden ongelmat eivät pääosin johdu tehottomasti toteutetuista palveluista.

Kuntaliiton vuonna 2019 toteuttamassa kuntatalouden terveystarkastuksen loppuraportissa opetus- ja kulttuuritoimen nettokustannus euroa per asukas oli Liperissä maan 77. matalin, yhdyskuntapalveluiden maan 25. matalin ja koko kunnan toimintakate maan 47. matalin. Talousanalyysissä oli tuolloin mukana 311 kuntaa, eli koko kunnan toimintakate oli koko maan parhaan viidenneksen joukossa. Verorahoitus euroa per asukas oli puolestaan vasta maan 230., eli verorahoituksen tasossa Liperi jäi kuntajoukon toiseksi heikompaan viidennekseen, vaikka kunnallisveron taso onkin ollut keskimääräistä korkeampi. Matalalla

verorahoituksella ja matalalla toimintakatteella on toki selkeä yhteys, eli kustannuksia on ollut pakko vuosien varrella sopeuttaa keskimääräistä enemmän.

FCG:n syksyn 2023 toiminta- ja talousanalyysissä Liperin kunnan toimintakate (€/asukas) oli maan 87. matalin. Kuntien keskiarvoon verrattuna kunnan varsinaisen palvelutuotannon tulojen ja menojen erotus oli 9 prosenttia pienempi. Liperin verotettava tulo asukasta kohden oli kuitenkin noussut jo lähelle maan keskiarvoa, mutta kiinteistöverotuotoissa Liperi oli kuntajoukon heikommassa viidenneksessä ja yhteisöveron tuotossa koko maan 17. heikoin. Soteuudistuksen rahoitusmallin takia Liperin valtionosuudet tulevat laskemaan merkittävästi vuodesta 2024 alkaen, eli verorahoituksen kokonaistaso säilyy jatkossakin matalana. Keskimääräistä tehokkaammasta palvelutuotannosta huolimatta talouden sopeuttamispaineet näyttävät näin ollen jatkuvan.

1.3. Talous- ja strategiatyöryhmän perustaminen

Vuosi 2022 oli kunnan taloudelle katastrofaalinen. Liperin osuus Siun soten loppulaskusta oli 4,56 miljoonaa euroa. Tästä summasta palkkaharmonisaation osuus oli 1,7 miljoonaa euroa. Samaan aikaan poistojen kasvuissa näkyi ensimmäisen kerran Patteriston yksikön koko tilikauden poistot sekä Liperin koulun syksyn 2022 poistot. Ukrainan sodan myötä korkotaso kasvoi merkittävästi. Kunnan pääosin kiinteäkorkoisiin lainoihin sidotun lainasalkun korkokustannus kasvoi, koska lainakanta itsessään kasvoi kouluinvestointien myötä ja toisaalta edullisten lainojen lyhennyksiin jouduttiin nostamaan huomattavasti kalliimpaa lainaa. Vuoden 2022 tilinpäätöksessä taseen ylijäämäksi jäi enää nimelliset 230 000 euroa.

Siun soten omistajakunnat olivat koolla vielä joulukuun 2022, milloin Siun soten loppulaskun muodostuminen aiemmin arvioitua suuremmaksi varmistui. Kunnanhallitus piti talousteemaisen iltakoulun heti 9.1.2023, jossa sovittiin talouden tasapainottamistoimien aloittamisesta jo ennen Siun soten viimeisen tilinpäätöksen valmistumista. Vuoden 2023 käyttösuunnitelmat sovittiin läpikäytäviksi suurimpien tulosalueiden osalta tammi-helmikuun aikana.

Vuoden 2022 tilinpäätöksen valmistuttua maaliskuussa oli selvästi ennakoitavissa valtava talouden sopeutustarve. Sotekustannusten valtakunnallista tasoa merkittävästi nopeampi kasvu soteuudistuksen siirtolaskelmavuotena merkitsi selkeää valtionosuuksien pientymistä vuodesta 2024 alkaen. Liperin kunnan sotekustannukset kasvoivat vuodesta 2021 vuoteen 2022 sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta 11,9 % ja pelastustoimen osalta peräti 22,5 %. Summat sisältävät palkkaharmonisaation.

Kunnanhallitus perusti kokouksessaan 20.3.2023 (§ 84) talous- ja strategiatyöryhmän, jonka tehtävänä oli ohjata ja valmistella tulevien vuosien talouden linjauksia sekä kuntastrategian päivittämistä. Talous- ja strategiatyöryhmään nimettiin valtuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien puheenjohtajat sekä kunnan johtoryhmä. Ryhmää täydennettiin siten, että siinä oli edustus kaikista valtuustossa edustetuista poliittisista ryhmistä. Ryhmän puheenjohtajana toimii valtuuston puheenjohtaja.

Talous- ja strategiatyöryhmä kokoontui keväällä 2023 kolme kertaa ja syksyllä 2023 viisi kertaa. Keväällä painopiste oli nopeasti vuodelle 2023 toteutettavissa toimenpiteissä. Syksyllä painopiste siirtyi vuoden 2024 talousarvioon sisältyviin tasapainottamistoihin.

Talouden tasapainottamistoimien toteutustavaksi valittiin aiemmista poikkeava tapa ja toimenpiteitä vietiin päätöksentekoon heti talous- ja strategiatyöryhmän työskentelyn alettua. Samoin talousarviomuutoksia tehtiin sitä mukaa, kun toimenpiteiden toteutusaika ja euromäärät olivat riittävällä tasolla arvioitavissa.

Yhtä aikaa valmisteltiin kertaluontoisia vuotta 2023 koskevia toimia ja rakenteellisia toimia, joilla saatiin vaikutuksia jo vuodelle 2023. Valmistelussa oli koko ajan myös rakenteellisia toimia, joilla pystyttiin vastaamaan vuoden 2024 talousarvioraamin vaatimaan kustannustason nousun pysäyttämiseen. Valitulla tavalla positiivisia talousvaikutuksia saatiin nopeasti aikaan. Perinteisempi tapa olisi ollut valmistella toimenpiteitä pidempään ja tuoda ne yhtenä pakettina päätöksentekoon. Taseen ylijäämän pienentyminen 230 000 euroon vuoden 2022 tilinpäätöksessä ei kuitenkaan mahdollistanut viivyttelyä talouden tasapainottamistoimien valmistelussa ja toteutuksessa.

Lisäys Vuonna 2024 talous- ja strategiatyöryhmä kokoontui neljä kertaa ja viimeisen kerran käsittelemään toteumien yhteenvedon huhtikuussa 2025.

2. TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTARVE

Talous- ja strategiatyöryhmä päätti loppukesästä 2023 tilata ulkopuolisen asiantuntijan tekemään analyysin kunnan talouden tilasta ja arvioimaan sopeuttamistarvetta. Tällä haluttiin osaltaan varmistaa keväällä tehtyjen omien sopeuttamistarvelaskelmien oikeellisuus. Selvityksen tekijäksi valittiin FCG, jolla on pitkä kokemus vastaavista analyyseistä ja kuntien painelaskelmien tekemisestä.

FCG toiminnan ja talouden analyysin valmistui syyskuussa ja se esiteltiin valtuustoseminaarissa 25.9.2023. Analyysi sisälsi painelaskelmat vuosille 2024–2028. Perusskenaariona oli aiempien vuosien trendiin perustuva mallinnus, jota voi hyvin pitää realistisena arviona tulevasta, ellei mitään talouden sopeutustoimia tehdä. Painelaskelma huomioi uusimmat veroennusteet ja valtionosuuslaskelmat, joita tuolloin korjattiin jo tiedossa olevilla Pohjois-Karjalan kuntia koskevilla palkkaharmonisaatioon liittyvillä lisävähennyksillä. Nämä varmistuivat lokakuun valtionosuuslaskelmissa ja taso oli sama kuin laskelmissa oletettiin. Painelaskelman taustalla oli myös alustava investointiohjelma poistotason sekä rahoituskulujen mallintamiseksi.

Toinen painelaskelma oli tehty toimintakatteen osalta vastaamaan kunnanhallituksen antamaa talousarvioraamia. Kunnanhallituksen 18.9.2023 (§ 186) antamassa vuoden 2024 talousarvion laadintaohjeessa talousarvioraamiksi asetettiin ensimmäisen talouskatsauksen ulkoinen toimintakate. Talousarvioraami oli huomattavan tiukka huomioiden, että ensimmäisen talouskatsauksen yhteydessä talousarviomuutoksina vietiin ensimmäinen säästöpaketti, joka pienensi toimintakatetta 770 000 eurolla. Lisäksi sopimusten mukaiset palkankorotukset johtavat henkilöstökulujen noin 4 % kasvuun vuodesta 2023 vuoteen 2024. Korkealla pysytellyt inflaatio aiheuttaa vähintään samanlaiset korotuspaineet muihinkin kustannuseriin.

FCG:n toiminta- ja talousanalyysin kahden yllä kuvatun skenaarion mukaiset tilikauden alijäämät:

Tilikauden alijäämä M€	2024	2025	2026	2027	2028
Perusskenario	-4,2	-4,8	-5,7	-6,8	-8,0
Talousarvioraami	-2,8	-3,3	-4,1	-5,2	-6,2
Erotus	-1,4	-1,5	-1,6	-1,6	-1,8

Vuoden 2024 valtionosuudet pienentyvät yli kolmella miljoonalla eurolla vuodesta 2023 ja myös verotulot jäävät pienemmiksi, joten vuoden 2024 talousarviosta muodostuu merkittävästi alijäämäinen, vaikka nettotoimintamenot saataisiinkin kustannuspaineista huolimatta pidettyä vuoden 2023 tasolla.

Tasapainoiseen tilikauden tulokseen pääseminen vaatisi vuodelle 2024 yhteensä 4,2 M€ toimenpiteet ja vuodelle 2028 jo 8 M€ toimenpiteet. Pelkästään talousarvioraamiin pääseminen vaatii vuodelle 2024 lähes 1,5 miljoonan euron uuden tasapainottamisen. Talousarvioraamissa on jo sisällä keväällä 2023 tehdyt 0,77 miljoonan euron leikkaukset, eli talousarvioraamiin pääseminen tarkoittaa vuosille 2023 ja 2024 yhteensä yli kahden miljoonan tasapainottamista lähtötasoon.

Tämänkin jälkeen tuleville vuosille jää merkittäviä sopeuttamistarpeita, joiden kokoluokka on niin suuri, että niitä on vaikea toteuttaa pelkästään menoleikkauksin etenkin, kun menoleikkauksia on jo tehty vuosille 2023 ja 2024. Tulevina vuosina joudutaan harkitsemaan myös veronkorotuksia. Erittäin hankalassa taloudellisessa tilanteessa olevan kunnan kriteerit (ns. kriisikuntakriteerit) täyttyvät perusskenariossa vuonna 2027 ja talousarvioraamin mukaisessa skenaariossa ilman lisätoimia vuonna 2028.

3. TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEET 2023

Talous- ja strategiar ryhmä pyrki nopeisiin ja vaikuttaviin toimenpiteisiin heti keväällä ja ensimmäinen säästöpaketti valmisteltiin jo ensimmäisen talouskatsauksen yhteyteen. Valtuusto hyväksyi säästöpaketin kokouksessaan 29.5.2023 (§ 32). Säästötoimenpiteet sisältyivät talouskatsauksessa esitettyihin talousarviomuutoksiin ja ne on kuvattu yksityiskohtaisemmin kunnanhallituksen päätöksessä 22.5.2023 (§ 130). Ensimmäinen säästöpaketti sisälsi 770 000 euron leikkaukset käyttötalouteen ja 850 000 euron leikkaukset investointiosaan.

Toinen säästöpaketti valmisteltiin toisen talouskatsauksen yhteyteen ja valtuusto hyväksyi säästöpaketin sisältämät talousarviomuutokset kokouksessaan 25.9.2023 (§ 57). Tässä yhteydessä investointimäärärahoja leikattiin 690 000 eurolla ja käyttötalouden määrärahoja 15 000 eurolla.

Kolmas 260 000 euron säästöpaketti käsiteltiin erillisenä talousarviomuutospäätöksinä valtuustossa 13.11.2023 (§ 66). Se sisälsi pääosin keskushallinnon toimenpiteitä.

Toimenpiteiden suunniteltu yhteisvaikutus on käyttötaloudessa toimintakatetta 1,045 M€ parantava ja investointiosassa nettomäärärahoja 1,54 M€ leikkaava. Investointimäärärahojen leikkaus näkyy vastaavasti korkokustannuksien ja poistojen pienempänä kasvuna. Vaikutus on täysimääräinen vasta vuodesta 2024 alkaen.

Lisäksi Liperin kunnanhallitus päätti 2.10.2023 (§ 199) hakea harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta vuodelle 2023. Korotusta haettiin 1,5 miljoonaa euroa ja hakemus tuotiin kunnanhallitukselle tiedoksi 23.10.2023 (§ 208). Korotusta ei kuitenkaan myönnetty.

Vuoden 2023 tasapainottamistoimenpiteiden toteuma:

Yhteenvedo käyttötalouden toimenpiteistä ja eurotavoitteista vuodelle 2023:

		2023			
		Tulojen lisäys	Kulujen vähennys		
Palvelualue	Toimenpide			Toteuma	Erotus
Keskushallintopalvelut					
	Asiantuntijapalveluiden karsiminen		70 000 €	104 242 €	
	Markkinoinnin määrärahojen karsiminen		30 000 €	37 937 €	
	Avustusten karsiminen (ei uusia avauksia)		30 000 €	30 000 €	
	Toimielinten koulutus/seminaarimäärärahojen karsiminen		20 000 €	12 381 €	
	Hankevarausten poistaminen		10 000 €	10 000 €	
	Kassanhallinnan tehostaminen	10 000 €		7 990 €	
	Henkilöstöjuhlan peruminen		15 000 €	15 000 €	
	Elinkeinopalveluiden määrärahan pienentäminen		20 000 €	20 000 €	
	Hankkeiden kuntaosuuksien leikkaus		20 000 €	47 000 €	
	Maaseutupalveluiden hankerahojen vähennys		10 000 €	23 485 €	
	Joukkoliikenteen kehittämisrahojen leikkaus		20 000 €	20 000 €	
	Työllisyyspalveluiden määrärahaileikkaukset		100 000 €	128 786 €	
		10 000 €	345 000 €	456 821 €	101 821 €
Elinympäristöpalvelut					
	Metsän myynti	200 000 €		366 617 €	
	Asiantuntijapalveluiden karsiminen		60 000 €	61 055 €	
	Kaavasuunnittelijan palkkavaruksen poistaminen		40 000 €	40 000 €	
	Infrapalveluiden materiaaliostojen karsiminen		33 000 €	78 096 €	
	Vesihuoltolaitoksen ostopalveluiden ja materiaaliostojen karsiminen		30 000 €	28 517 €	
	Infrapalveluiden palveluostojen karsiminen		21 000 €	10 583 €	
	Liikuntapaikkojen tilapäisten palkkavaruksen karsiminen		21 000 €	21 768 €	
	Lupatarkastajan palkkavaruksen poistaminen		14 000 €	14 000 €	
	Maankaatopaikan laajennuksen poistaminen		9 000 €	4 451 €	
	Yritystonttien myynti	90 000 €		86 975 €	
		290 000 €	228 000 €	712 062 €	194 062 €
Hyvinvointipalvelut					
	Perusopetuksen henkilöstökulujen karsiminen		70 000 €	13 636 €	
	Kotihoidon tuen kuntalisän määrärahan poistaminen		55 000 €	55 000 €	
	Varhaiskasvatuksen henkilöstökulujen karsiminen		32 000 €	150 467 €	
	Hallinnon henkilöstökulujen karsiminen		15 000 €	25 691 €	
			172 000 €	244 794 €	72 794 €
Kunta yhteensä		300 000 €	745 000 €	Toteuma	Erotus
Yhteensä (tavoite)			1 045 000 €	1 413 677 €	368 677 €

Käyttötalouden toteuma oli 386 677 euroa tavoiteltua parempi ja talouden tasapainottamistoimenpiteillä saavutettiin käyttötalouteen 1,4 miljoonan euron säästö.

Vuoden 2023 investointimäärärahojen leikkaukset		850 000 €		
Tarkempi listaus elinympäristölautakunta 9.5.2023 / § 71				
Vuoden 2023 investointimäärärahojen leikkaukset		690 000 €		
Tarkempi listaus elinympäristölautakunta 12.9.2023 / § 116			Toteuma	Erotus
	Tavoite	1 540 000 €	2 285 837 €	745 837 €

Investointiosaan tavoiteltiin 1,54 miljoonan euron investointimäärärahojen leikkausta alkuperäiseen talousarvioon verrattuna. Toteutunut investointimenojen pienentyminen oli lähes 2,3 miljoonaa euroa, eli investointiosassa tavoite ylittyi 0,75 miljoonalla eurolla. Investointimenojen leikkauksen vuosivaikutusta voi arvioida esimerkiksi laskemalla 2,3 miljoonalle eurolle tulosvaikutteisen rahoitus- ja poistokulun, joka muodostuu 200 000 euroksi olettaen 4 % korkokannan ja 20 vuoden poistoajan.

Yhteenvetona voidaan todeta vuoden 2023 sopeutustoimien toteutuneen merkittävästi tasapainottamisohjelman tavoitteita paremmin.

4. TALouden TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEET 2024

Talous- ja strategiatyöryhmän painopiste siirtyi syksyllä vuodelle 2024 valmisteltaviin toimenpiteisiin ja palvelualueiden talousarviovalmistelun tukemiseen. Vuoden 2023 aikana toteutukseen saadut rakenteelliset toimenpiteet auttoivat luonnollisesti myös vuoden 2024 talousarviovalmistelua, mutta ne eivät olleet läheskään riittäviä talousarvioraamin saavuttamiseksi.

Seuraavassa on kuvattu osa-alueittain vuoden 2024 talousarvion sisältämiä toimenpiteitä. Toimenpiteet on listattu euromääräisesti arvioituna vaikutuksiltaan suuremmasta alkaen.

Listaus on päivitetty toteuman arvioinnilla vuoden 2024 tilinpäätöstietojen valmistuttua (toteuma kirjattu sisennetyllä pallukalla).

4.1. Keskushallintopalvelut

Keskushallintopalveluiden vuoden 2024 talousarvio sisältää muun muassa seuraavat säästötoimet

- ✓ Useita henkilöstöjärjestelyjä (ks. luku 5)
 - Henkilöstöjärjestelyissä onnistuttiin suunnitelman mukaan ja useampaa vuoden aikana tyhjäksi jäänyttä vakanssia ei täytetty, vaan työtehtävät jaettiin.
- ✓ Hankkeiden kuntaosuuksien karsiminen
 - Keskushallinnon hankkeiden määrä pienentynyt merkittävästi aiempiin vuosiin verrattuna.
- ✓ Avustusmäärärahojen pienentäminen keskimäärin kolmasosalla (yhteistyösopimukset, työllisyysavustukset, toimintatonni, osallistuva budjetointi)

- Kunnanhallituksen yhteistyösopimukseen maksettiin 35 000 euroa aiemman noin 50 000 euron sijaan.
- ✓ Asiantuntijapalveluiden vähentäminen
 - Asiantuntijapalvelut toteutuivat 25 000 euroa, ict-palvelut 15 000 euroa ja koulutuspalvelut 12 000 euroa budjetoitua pienempinä.
- ✓ Yhteistoimintaosuuksien karsiminen
 - Ei toteutunut.
- ✓ Palkkatukimäärärahojen karsiminen
 - Vuonna 2024 palkkatuettujen palkkoja (sis. sivukulu) maksettiin 170 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2023.
- ✓ Työmarkkinatuen kuntaosuuden pienentäminen
 - Ei toteutunut. Työmarkkinatuen kuntaosuuden määrä säilyi samalla tasolla vuoden 2023 kanssa. Työttömyysaste kuitenkin kasvoi, eli ilman toimenpiteitä työmarkkinatuen kuntaosuus olisi vuonna 2024 kasvanut.
- ✓ Mökkiläiskirjeestä luopuminen postitettavana painotuotteena
 - Matkailuhanke toteutti vielä vuonna 2024. Vuonna 2025 siirryttiin sähköiseen mökkiläiskirjeeseen.
- ✓ Ohjelmistojen tarkastelu; luopuminen tai vaihtaminen edullisempaan (esim. kassajärjestelmä)
 - Kassajärjestelmät vaihdettu edullisempaan, käteiskassat korvattu pääosin maksupäätteillä, ohjelmistojen pakollisuutta tarkasteltu ja luovuttu joistakin ohjelmistoista.
- ✓ Lisenssien tarkastelu; vaihtaminen edullisempiin, määrien vähentäminen
 - Lisenssien määrää ja tasoa pyritti aktiivisesti hallinnoimaan. Microsoftin sopimuskauden vaihdos toi kuitenkin pakollisen kustannuskasvun lisenssihintojen nousun myötä.
- ✓ Ystävyysskuntatoiminnan määrärahojen pienentäminen
 - Vuonna 2024 ystävyysskuntatoimintaan ei käytetty euroja (talousarviovaraus 8 000 €)
- ✓ Prosessin sähköistäminen: paperisista palkkalaskelmista luopuminen, sähköisiin ostolaskuihin ohjaaminen sekä myyntilaskujen osalta e-laskukampanjat
 - Paperisista palkkalaskelmista päästiin eroon käytännössä kokonaan ja esimerkiksi tammikuussa 2025 palkkalaskelmien sähköisyysaste oli 99,2 %.
 - Ostolaskujen postilokero-osoitteesta luovuttiin ja paperisena ostolaskuja edelleen toimittavia on pyritty ohjaamaan sähköisiin ostolaskuihin. Ostolaskujen sähköisyysaste onkin hyvällä tasolla.
 - E-laskukampanjoita on toteutettu useamman kerran, mutta myyntilaskujen sähköistyminen etenee hitaasti. Hulevesimaksut muodostavat oman laskulajinsa ja ensimmäiset laskut menevät kaikille paperisina ja vasta ensimmäisen laskun jälkeen on mahdollisuus tilata myös hulevesilaskut e-laskuna.
- ✓ Pankkitilien vähentäminen ja pankkiasioinnin keskittäminen entisestään

- Kunnan pankkitilejä irtisanottiin ja jäljelle jäivät tili Liperin Osuuspankkiin ja tili edellisenä pääpankkina toimivaan Danske Bankiin.
- Kunnan tilin korkoehdot neuvoteltiin uudelleen, mikä lisäsi korkotuottoja 18 000 € vuodelle 2024.
- ✓ Toimielinten kokousten määrän vähentäminen
 - Ei toteutunut. Talouden tasapainottamistoimien valmistelu ja tuominen sitä mukaan päätöksentekoon päinvastoin lisäsi kokousten tarvetta. Kokonaisuuden kannalta suurin kustannussäästö saavutettiin kuitenkin päättämällä sopeuttamistoimista sitä mukaa kun niiden valmistelu oli tehty.
- ✓ Läpileikkaava tiukka budjettikuri, eli lukuisia pienempiä toimia, joilla kustannuksia on pysytty karsimaan tai tuloja lisäämään. Näiden yhteisvaikutus palvelualueetasolla on merkittävä.
 - Keskushallintopalveluiden vuoden 2024 tilinpäätös toteutui 350 000 euroa budjetoitua parempana.

4.2. Hyvinvointipalvelut

Hyvinvointipalveluiden vuoden 2024 talousarvio sisältää muun muassa seuraavat säästötoimet

- ✓ Useita henkilöstöjärjestelyjä (ks. luku 5)
 - Talouden tasapainottamisen toimenpiteinä tarkasteltiin kaikki vapautuvat tehtävät ja virat koko palvelualueella
 - Varhaiskasvatuksessa muutettiin kaikki mahdolliset ryhmät kolmen kasvattajan ryhmiksi (entisten kahden ja yhden kasvattajan ryhmät). Ryhmiä muutettiin myös enemmän ikäluokittaisiksi entisten sisarusryhmien sijaan.
 - Määräaikaisia työntekijöitä vähennettiin mm. hankerahoituksen pienenemisen myötä.
 - Yksi toimistosihteerin vakanssi jätettiin täyttämättä.
- ✓ Ostopalvelujen vähentäminen
 - Varhaiskasvatuksessa luovuttiin tilauskoulutusten hankinnasta.
 - Varhaiskasvatuksessa olevat muksubussit hankittiin kertahankinnalla ja luovuttiin huolto- ja leasingsopimuksesta
 - Varhaiskasvatuksen Luontolive-ohjelmistosta luopuminen, 900 €/vuosi
 - Kotiseutu-uutisten tilauksesta luopuminen 5X 98 €/vuosi
- ✓ Ryhmäkokojen kasvattaminen
 - Yläkoulussa yksi luokka vähennettiin syksystä 2023 alkaen ja oppilaat hajautettiin muihin luokkiin.
 - Elokuussa 2024 luokkakokoja kasvatettiin yläkoulussa 7. luokalla
 - Iltapäivätoimintaan asetettiin 6 lapsen ryhmäkokoraja elokuusta 2024 alkaen
 - Ylämyllyn koulun vuoden 2023 jaettiin neljään ryhmään hankerahoituksen turvin.

- ✓ Hankkeiden kuntaosuuksien karsiminen
 - Hankkeiden määrä pieneni, eikä kuntaosuuksille ole tarvetta, säästö n. 4 000 €/vuosi. Tilanne vaihtelee vuosittain.
- ✓ Avustusmäärärahojen pienentäminen
 - Hyvinvointiavustuksia vähennettiin 1 000 €/vuosi
 - liikunta/kulttuuri/nuorisoavustuksia vähennettiin 5 000 € /vuosi
- ✓ Iltapäivätoiminnan maksujen korotus
 - iltapäivätoiminnan maksuja korotettiin elokuusta 2024 alkaen, kustannusvaikutus n. 6 500 €/vuosi.
 - Hinta 65 euroa kuukaudessa, jos osallistumispäiviä on kuukaudessa 10 tai alle (korotus 5 €). 120 € kuukaudessa, jos iltapäivätoiminnan osallistumispäiviä on kuukaudessa 11 tai enemmän (korotus 10 €). Kesäkuussa aamutoiminnan maksu toimintapäivien mukaisesti, 6 €/pvä (korotus 1 euro). Kesäkuussa iltapäivätoiminnan maksu toimintapäivien mukaisesti, 7 €/päivä. (korotus 2 euroa)
- ✓ Uimahallilippujen korotus, ei-liperiläisille yhdistyksille käyttömaksut kunnan tiloihin, tapahtumien tai tilaisuuksien vaatima urheilukenttien ylimääräinen hoito maksulliseksi viikonloppuisin
 - Uimahallin kertalippujen hintoja korotettiin 5e -> 6e sekä 3,50e -> 3,80 €. Sarjalippujen hintoja korotettiin myös. V. 2023 uimahallin myyntituotot 83 998e, v. 2024 91 741 e. Kävijämäärän nousu vuoteen 2024 ainoastaan 10 henkilöä.
 - Ei-liperiläisille yhdistyksille tuli käyttömaksu kunnan tiloihin. Liikuntapalvelujen muiden rakennusten vuokratuotto v. 2023 3 300e, v. 2024 9 969e, tosin. V. 2024 esim. Power Cup –leirin vuokrat poikkeuksena.
- ✓ Ohjelmistojen tarkastelu; luopuminen tai vaihtaminen edullisempaan
 - Varhaiskasvatuksen toiminnanohjausjärjestelmä vaihdettiin Proconsonasta Daisyyn keväällä 2024. Pro Consona -ohjelmiston kustannus oli 69 500 euroa vuodessa vuonna 2023. Keväällä 2024 hinnat nousivat 7,5 %. Daisy järjestelmän vuosihinta on n. 25 000 euroa. Vuositasolla säästö lähes 50 000 €.
 - Varhaiskasvatuksessa luovuttiin erillisestä viestinnän Tiny App -ohjelmistosta, jonka hinta oli vuodessa 13 570 €
 - Moomin language ohjelmistosta luovuttiin, hinta 12 184 euroa/vuosi
 - Lukulumo ohjelmistosta luovuttiin, hinta 10 230 euroa/vuosi
 - Pedanetin käytöstä luovuttiin vuoden 2025 alusta, hinta n. 2 700 €/vuosi
- ✓ Honkalammen koulun toimintamaksujen korotus
 - Kuntoutusoppilaan opetuksen päivähinta 195 € / toteutunut koulupäivä (aiempi hinta 150 €/päivä)
 - Akuutti luokkaoppilaiden päivähinta 220 € / toteutunut koulupäivä (aiempi hinta 190 €/päivä)

- Honkalammen koulun opettajan/rehtorin konsultaatio, laskutetaan toteutuneiden työtuntien mukaisesti 110 € / tunti + kilometrikorvaukset (aiempi hinta 95 €/tunti)
- Hyvinvointialueen maksaman aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen hintaa korotettiin indeksikorotuksen verran
- ✓ Toimielinten kokousten määrän vähentäminen
 - Hyvinvointilautakunnan kokousta ei pidetty elokuussa 2024
- ✓ Tarvikemäärärahojen pienentäminen
 - Aineet, tarvikkeet, tavarat määrärahaa vähennettiin koko palvelualueella 80 000 € (23-> 25). Oppilaskohtaisia määrärahoja ei pienennetty.
- ✓ Läpileikkaava tiukka budjettikuri, eli lukuisia pienempiä toimia, joilla kustannuksia on pysytty karsimaan tai tuloja lisäämään. Näiden yhteisvaikutus palvelualueetasolla on merkittävä.
 - Hyvinvointipalveluiden toimintakate toteutui 694 923 euroa budjetoitua parempana vuonna 2024.

Muut toteutuneet tasapainottamisen toimenpiteet (eivät sisältyneet v. 2024 talousarvioon tai tasapainotusohjelmaan)

- Hyvinvointipalvelut luopui toimitiloista osoitteessa Keskustie 3, toiminnot siirrettiin kunnanvirastolle
- Liperin Opintien päiväkodista luovuttiin ja toiminnot siirrettiin Penttilään.
- Salokylän esiopetusyksikkö lopetettiin.
- Iltahoidon tarjoaminen Viinijärven päiväkodissa lopetettiin.
- Nuorisotyössä ei ollut välillä sijaisia -> palattiin kuitenkin sijaisten käyttöön, jotta pystytään pitämään toiminnot auki
- Useita työntekijöitä on ollut työssä pienemmällä % -osuudella, eikä sijaista ole otettu, vaan toimintaa sopeutettu näissä tilanteissa
- Ei ole hankittu uusia työhuppareita vapaa-aikapalveluihin
- Vähennetty maksullisiin koulutuksiin osallistumista
- lyhytaikaisten sijaisten käyttöä on voitu vähentää varhaiskasvatuksessa

4.3. Elinympäristöpalvelut

Elinympäristöpalveluiden vuoden 2024 talousarvio sisältää muun muassa seuraavat säästötoimet

- ✓ Useita henkilöstöjärjestelyjä (ks. luku 5)
 - Talouden tasapainottamisen toimenpiteenä tarkasteltiin määräaikaista palvelussuhteita.
 - Ruokapalveluissa ei ole vuosilomien tai sairauspoissaoloajoille käytetty lainkaan sijaisia, tällä on saatu säästöä n. 1,0 htv.
 - Elinympäristöpalveluissa on saatu henkilöstösäästöjä myös osa-aikaisuusjärjestelyillä.

- ✓ Kunnossapidon määrärahojen pienentäminen (suoritetaan vain akuuteimmat ja kiireisimmät tehtävät)
 - kesän jälkeen suoritettiin vain akuutimpia kunnossapidon korjaustehtäviä ja siirrettiin tuleville vuosille ei kiireellisempiä korjaustöitä
- ✓ Vesihuollon perusmaksun 40 % (jätevesi) ja 60 % (puhdas) korotus ja käyttömaksujen 20 % korotus
 - Vesihuollon osalla saatiin korotettua myyntituottoja taksakorotuksen myötä n. 31,5 %
- ✓ Ostopalvelujen vähentäminen mm. kaavoitusta tehdään enemmän omana työnä
 - Koko elinympäristöpalveluissa kiinnitettiin erityistä huomiota ja tarkkaa säästölinjaa palvelujen oston, minkä tuloksena talousarvioon varatuista määrärahoista jäi käyttämättä noin 60 000 euroa.
- ✓ Hulevesitaksan käyttöönotto
 - Hulevesitaksat saatiin otettua käyttöön vuoden 2024 aikana ja tuloja kertyi 17 422 euroa budjetoitua enemmän, eli 167 422 euroa.
- ✓ Taksojen korotus keskimäärin 13 % pl. vesihuolto ks. yllä
 - Taksojen keskimääräinen korotus muiden kuin vesihuoltolaitoksen osalla oli n. 12,5 %
- ✓ Hankkeiden kuntaosuuksien karsiminen
 - Avustuksellisia hankkeita oli huomattava määrä, jotka pienensivät kuntarahoituksen osuutta.
- ✓ Leppälahden vuokratalosta luopuminen
 - Kunta luopui Leppälahden vuokratalon vuokraamisesta Liperin vuokrataloyhtiöltä
- ✓ Kirkkotie 5 sijaitsevan rakennuksen myynti ja ylläpitokulujen poistuminen
 - Kirkkotie 5 sijaitseva rakennus myytiin
- ✓ Honkamontun poistaminen talvikäytöstä kaudelle 2023–24
 - Honkamontun kunnossapito on poistettu pysyvästi talvikäytöstä
- ✓ Toimielinten kokousten määrän vähentäminen
 - Ei toteutunut, koska päätettäviä asioita oli jokaiseen ohjelmoituun toimielimen kokoukseen.
- ✓ Läpileikkaava tiukka budjettikuri, eli lukuisia pienempiä toimia, joilla kustannuksia on pysytty karsimaan tai tuloja lisäämään. Näiden yhteisvaikutus palvelualueetasolla on merkittävä.
 - Kaikkea toimintaa läpi leikkasi talouden tarkka seuranta, priorisointi ja säästäminen, mikä näkyy n. 362 000 € toimintakatteen alituksena talousarvioon nähden.

4.4. Rahoitus

Vuoden 2024 talousarvio sisältää muun muassa seuraavat toimenpiteet

- ✓ Vesihuollon peruspääomalle määrätty 5 % korvaus 1.1.2024 alkaen
 - Peruspääomalle maksettavan korvauksen määrä on 321 627 euroa.

- ✓ Konsernitilin tehokkaampi hyödyntäminen maksuvalmiuden säätelyssä
 - Konsernitilillä olevia varoja käytettiin aiempaa aktiivisemmin ja kunnan yksikötilin saldo oli pidempiäkin jaksoja negatiivinen. Konsernitilin varojen käytöstä maksettiin tytäryhtiöille korkoa, joka jäi kuntakonsernin sisään.
- ✓ Kuntatodistusten aktiivisempi hyödyntäminen lyhytaikaisiin maksuvalmiuden muutoksiin ennen pitkäaikaisen lainan nostoa
 - Lyhytaikaisia kuntatodistuksia käytettiin aiempaa aktiivisemmin korkokustannusten pienentämiseksi ja avoinna olevan lainakannan minimoimiseksi. Säästövaikutusta vaikea arvioida tarkasta.

4.5. Investoinnit

- ✓ Vuoden 2024 investointeja on karsittu noin kahdella miljoonalla eurolla. Vuoden 2023 talousarvion investointiohjelmassa vuodelle 2024 oli varattu 8,14 M€ nettomääräraha. Vuoden 2024 talousarvioesityksessä nettomääräraha on 4,435 M€.
- Tilinpäätöksessä vuoden 2024 investointiosan toteuma oli 3,2 miljoonaa euroa, eli 1,2 miljoonaa euroa talousarviota pienempi. Osa tästä selittyy Viinijärven koulun leasingrahoituspäätöksestä.
- ✓ Vuosien 2023 ja 2024 yhteenlaskettujen 3,5 M€ investointimäärärahojen vähentämisen vaikutukset ovat vuositasolla korkokustannuksiin noin 0,15 M€ ja poistoihin 0,13–0,26 M€ investointikohteen mukaan. Vaikutukset näkyvät täysimääräisinä vuodesta 2025 alkaen.
- Vaikutus toteutuu suurempana, koska vuoden 2024 investointien toteuma alitti valmiiksi karsitun investointiohjelman määrärahat.

4.6. Konserni

- ✓ Liperin Aluelämpö Oy:n kaukolämmön veroton hinta laskee 13 % vuoteen 2023 verrattuna. Taustalla on valtuuston 29.5.2023 (§ 33) hyväksymä kiinteistökauppa ja siihen liittyvä laaja sopimuskokonaisuus, johon sisältyi myös aiemman lämmöntuotantosopimuksen muuttaminen. Liperin kunta on kirkonkylällä Liperin Aluelämpö Oy:n suurin asiakas ja kaukolämmön hinnanalennuksella on suora vaikutus kunnan kirkonkylällä sijaitsevien rakennusten vuoden 2024 lämmityskustannuksiin. Muutoksessa Liperin Aluelämmön myyntikate säilyy ennallaan, eli muutos ei heikennä tytäryhtiön taloudellista asemaa.
- Liperin Aluelämpö Oy:n yhtiöjärjestelyjä jatkettiin sisällyttämällä yhtiön osakkeiden osto osaksi kirkonkylän kaukolämmön kilpailutusta. Uusi sopimuskausi alkaa kesällä 2026 ja tarjouskilpailun voittanut toimija ostaa Liperin kunnalta Liperin Aluelämpö Oy:n osakkeet sekä kirkonkylän varavoimalaitoksen ennen sopimuskauden alkua.
- Kaukolämmön kilpailutuksen myötä kirkonkylän kaukolämmön hinnan arvioidaan alenevan edelleen kesästä 2026 alkaen, mikä pienentää myös kunnan lämmityskustannuksia.

- Liperin Aluelämpö Oy:lle on annettu omistajaohjaus 800 000 euron osingon maksamisesta vuonna 2025 ja noin 200 000 euron vararahaston purkamisesta niin, että vuoden 2025 loppuun mennessä yhtiöön kertyneiden jakokelpoisten voittovarojen tuloutus Liperin kunnalle voidaan toteuttaa ennen osakekauppoja.
- ✓ Kunnan konserniyhtiöiltä ostamien palveluiden euromääriä ei ole korotettu vuodelle 2024 pl. tilavuokrat.
- Sama taso säilytetty myös vuoden 2025 talousarviossa.

5. HENKILÖSTÖJÄRJESTELYT

Henkilöstömenot muodostavat lähes puolet Liperin kunnan toimintakuluista. Tämän vuoksi talous- ja strategiatyöryhmän yksi painopiste alusta saakka on ollut vapaaehtoihin järjestelyihin perustuvat henkilöstökulujen pienentymiset. Työryhmä asetti keväällä 2023 tavoitteeksi kymmentä henkilötyövuotta vastaavan säästötarpeen.

Vapaaehtoisilla järjestelyillä tarkoitetaan tässä yhteydessä määräaikaisten työsuhteiden vähentämistä määräaikaissuhteiden päättyessä, avoimeksi tulevien vakituisten vakanssien tehtäväjärjestelyjä niin, ettei vakanssia täytetä sekä erilaisten palkattomien vapaiden vuoksi tyhjiksi jäävien vakanssien tehtäväjärjestelyjä niin, ettei sijaista palkata. Koko kuntaa koskevaa yhteistoimintamenettelyä ei ole käynnistetty, koska talous- ja strategiatyöryhmä arvioi, että vapaaehtoisin järjestelyin saadaan talousvaikutuksia nopeammin ja päästään parempaan lopputulokseen kaikkien osapuolten kannalta.

Henkilöstöjärjestelyissä etenemistä seurattiin jokaisessa kokouksessa hyödyntäen vuosille 2023–2025 tehtyä taulukkoa, johon merkittiin vakansseittain järjestelyiden vaikutukset henkilötyövuosissa kuukausikohtaisesti. Taulukkoa päivitettiin vastaamaan toteumaa menneen osalta ja vuoden 2023 mittaan henkilöstötyövuosien kokonaismäärä lisääntyi tasaisesti. Tavoiteltu kymmenen henkilötyövuoden säästö saavutettiin jo syksyllä 2023 ja elokuussa 2024 toteutuneiden ja suunniteltujen henkilötyövuosien kokonaismäärä on jo lähes 25, mikä vastaa keskimääräisellä yhden henkilötyövuoden palkkakustannuksella sivukuluineen noin 1,25 miljoonaa euroa.

Toteuma

Alla henkilöstöjärjestelyjen toteuman yhteenvetotaulukko syksystä 2023 syksyyn 2024. Tavoiteltu 25 henkilötyövuoden vähennys toteutui ilman koko kuntaa koskevaa yhteistoimintamenettelyä.

Nimike / htv-vaiikutus	Nimi/vakanssinro	2023					2024									
		elokuu	syyskuu	lokakuu	marraskuu	joulukuu	tammikuu	helmikuu	maaliskuu	huhtikuu	toukokuu	kesäkuu	heinäkuu	elokuu	syyskuu	lokakuu
Vakituiset																
														1	1	1
			0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,6	0,6	0,6
						1	1	1		1	1	1				
		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,2
			0,9	0,9	0,9	0,9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
								0,5	0,5	0,5	0,5					
							1	1	1	1	1			1	1	1
														1	1	1
														0,5	0,5	0,5
														1	1	1
											1	1		1	1	1
														0,5	0,5	0,5
								1	1	1	1	1	1	1	1	1
														1	1	1
							0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
							0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21	0,21
		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
													</			

Lokakuun 2024 valtuustoseminaarissa henkilöstövähennyksille asetettiin uusi 10–15 henkilötyövuoden vähennystavoite. Toteutus avoimeksi tulevien vakanssien täyttämättä jättämisillä ja tehtävien/virkojen yhdistelyllä. Alla olevaan taulukkoon on merkitty jo päätetyt uudet vähennykset/vakanssijärjestelyt. Tähän taulukkoon ei ole merkitty ylemmän taulukon toteutuneita henkilötyövähennyksiä, jotka toteutuvat näiden uusien vähennysten lisäksi.

Liperin kuntastrategian mukaan veroprosenttien tasoa tarkastellaan vuosittain talousarviovalmistelun yhteydessä. Verokeskustelu on edessä myös syksyllä 2024, mutta verojen mahdollisilla korotuksilla ei pelkästään kunnan taloutta saada sopeutettua soteuudistuksen rahoitusmallin mukanaan tuomia valtionosuuksien pienentymisiä vastaavasti.

Talous- ja strategiatyöryhmän työ on vuoden 2023 aikana painottunut nopeisiin jo vuoden 2023 aikana saatavissa oleviin säästöihin sekä vuoden 2024 talousarvioon sisältyviin toimenpiteisiin. Esille on tullut myös rakenteellisia toimenpiteitä, joiden taustaselvitykset ja toteutus vaativat enemmän aikaa. Näiden valmistelua jatketaan alkuvuodesta 2024. Vuoden 2024 talousarviossa on tavoitteena esimerkiksi palveluverkkoselvitys päiväkot-, koulu- ja liikuntapaikkaverkosta. Talousarvioon sisällyttämistä jatkovalmistelussa olevista toimista esimerkkejä ovat kiinteistöjen myynti, avustusehtojen tarkastelu sekä katujen kunnossapitotaksa. Prosessien tarkastelua jatketaan myös ulkopuolisen tahon kanssa. Joulukuussa henkilöstölle pidettiin avoin lean-luento ja vuonna 2024 käynnistetään ensimmäinen lean-pilotti. Kokemusten perusteella arvioidaan, käynnistetäänkö lean-projekteja laajemminkin.

Muiden tasapainottamistoimien toteuma 4/2025

- Veroprosenttia nostettiin 0,6 veroprosenttiyksiköllä vuodelle 2025
- Palveluverkkoselvitykset on tehty
- Kiinteistöselvitys tehty ja valtuusto on linjannut tilavähennyksistä
- Lokakuun 2024 talousarvioseminaarissa asetettiin uusi 10–15 henkilötyövuoden säästötavoite. Päätökset on tähän mennessä tehty kymmenen henkilötyövuoden osalta (ks. luku 5).
- Kirkonkylällä luovuttu ns. OP-talon vuokratiloista ja keskistetty henkilöstö KTOY Liperin linja-autoaseman kunnan hallinnoimiin tiloihin.

7. YHTEENVETO

Talouden tasapainottamistoimien eurosummia laskettaessa tulee kiinnittää huomiota vertailukohtaan ja etenkin siihen, ettei samaa säästöä lasketa moneen kertaan. Hyvänä esimerkkinä toimii vapaaehtoiisiin henkilöstöjärjestelyihin liittyvä yhteenvetotaulukko, josta voidaan varsin luotettavasti laskea näiden toimien vaikutus kunakin ajankohtana käyttäen keskimääräistä yhden henkilötyövuoden palkkakustannusta sivukuluineen. Nämä järjestelyt sisältyvät vuoden 2024 talousarvioesityksiin.

Kertaluontoiset erät parantavat vain yhden vuoden tilikauden tulosta ja toki sitä kautta kasvattavat kertynyttä taseen ylijäämää tai pienentävät alijäämää. Rakenteelliset toimet puolestaan parantavat myös tulevien tilikausien tuloksia ja toimintakate jää tältä osin pysyvästi lähtötilannetta paremmalle tasolle. Usein rakenteellisten toimien toimeenpano on hitaampaa ja päätösten vaikutukset näkyvät viiveellä. Esimerkkinä toimii perusopetuksen ryhmien vähennys tai tuntikehyksen leikkaaminen, jotka on mahdollista toteuttaa käytännössä vasta seuraavan lukuvuoden alkaessa.

FCG:n toiminta- ja talousanalyysin perusskenaariossa vuoden 2024 alijäämä on 4,2 miljoonaa euroa ja sopeuttamistarvetta arvioitaessa tilikauden nollatulos on minimitaso, jota tulee tavoitella. Näin ollen vuoden 2024 tilanteessa sopeuttamistarpeen minimi on 4,2 M€.

FCG:n painelaskelmassa vuoden 2024 alijäämä pienenee 1,4 miljoonalla eurolla 2,8 miljoonaa euroon, jos laskelmaan syötetään vuoden 2024 talousarvioraami. Vuoden 2024 talousarvioesitys on 0,58 miljoonaa euroa talousarvioraamia parempi, eli perusskenaarioon verrattuna vuoden 2024 talousarvio sisältää 2 miljoonan euron sopeuttamistoimet. Jos tähän huomioi vielä sen, että talousarvioraamiksi asetettu vuoden 2023 ensimmäisen talouskatsauksen mukainen ulkoinen toimintakate sisälsi jo vuoden 2023 ensimmäisen säästöpaketin 0,77 miljoonan euron säästöpaketin leikkaukset, muodostuu sopeutustoimien laskennallinen kokonaisuus lähes 2,8 miljoonaa euroon.

Kokonaisvaikutuksen merkitystä arvioitaessa on hyvä suhteuttaa tavoiteltujen toimenpiteiden kokonaisvaikutus kunnan toimintakatteeseen, joka on vuoden 2024 talousarvioesityksessä 30,2 M€.

Sopeuttamistoimien ollessa laskennallisesti lähes kymmenen prosenttia kunnan nettomenoja kuvaavasta toimintakatteesta näkyvät vaikutukset väkisinkin myös kuntalaisten palveluissa ja maksuissa.

Sopeuttamistoimia on kuitenkin pyritty toteuttamaan niin, että vaikutukset kuntalaisten palveluihin pystyttäisiin pitämään mahdollisimman pieninä.

Sopeuttamistoimien yhteenveto 4/2025

Maaliskuussa 2023 työnsä aloittaneen talous- ja strategiatyöryhmän linjauksia on onnistuneesti noudatettu ja viety päätöksentekoon. Niin kunnan henkilöstö kuin luottamushenkilöt ovat olleet sitoutuneita talouden tasapainottamiseen, mikä näkyy myös vuosina 2023 ja 2024 saavutetuissa tuloksissa. Talouden tasapainottamistarve jatkuu ja vuoden 2025 talousarvio on veronkorotuksesta huolimatta alijäämäinen. Uusi valtuusto linjaa syksyllä 2025 mihin suuntaan talouden tasapainottamistoimia lähdetään viemään.

